

תנא דבי ר' ישמעאל אם כגע כד מנודל זה

משכחא לבית המדרש

אם אבן הוא נימוח אם כרזל הוא מתפוצץ

גיליון מס' 221 כ"ד אדר א' תשפ"ב

פרשת ויקהל - טקלים

תוכן ענייני הגיליון

מאמר העורך הקדים אזהרת השבת למלאכת המשכן, אהבת תורה ויראת שמים 1	לדבקה בו 'הב חקמתא לחכימין', 'חנך לנער על פי דרכו' 6
לשמוע בקולו ביאורים בפרשת השבוע מרבותינו מפרשי המקרא 3	אגורה באהלך עולמים הרב גרשון ליבמן זצ"ל, 'ומרדכי ידע', הצלת העם ע"י תשב"ר 7

מאמר העורך

מצינו בפרשתנו (לה, א - ג) ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אלהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אתם: ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה' כל העשה בו מלאכה יומת: לא תבערו אש בכל משבתיכם ביום השבת: וברש"י 'ששת ימים תעשה מלאכה' הקדים להם אזהרת שבת לצווי מלאכת המשכן, לומר שאינה דוחה את השבת.

ומקום יש לברר מדוע הוצרכו לאזהרה זו, מדוע יעלו בדעתם שתדחה מצוות השבת מפני מצוות בניית המשכן.

בעת שמכריזים לנו על החודש הקרוב, הממשמש ובא במהלך השבוע הבא עלינו לטובה, מקדימים לנו לבקש שיחדש עלינו את החודש הזה לטובה ולברכה, ויתן לנו חיים ארוכים וכו' חיים שיש בהם יראת שמים ויראת חטא. חיים שאין בהם בושא וכלמה. חיים של עשר וכבוד. חיים שתהא בנו אהבת תורה ויראת שמים וכו'.

ומקום יש לברר את כפילות הענין 'חיים שיש בהם יראת שמים ויראת חטא', 'חיים שתהא בנו אהבת תורה ויראת שמים'.

והעולם נוהג לומר בדרך מליצה שמאחר שביקשנו על עשר וכבוד יש לבקש שוב על יראת שמים.

אמנם, יש להתבונן מהי כפילו הענין 'יראת שמים ויראת חטא' ומדוע לצד בקשת 'אהבת תורה' מוזכרת 'יראת שמים' ולא 'יראת חטא'.

והנה מקור תפילה זו הוא בגמ' (ברכות טז, ב) שכך היתה תפילתו של רב לאחר עמידתו לתפילה. אך שם הגרסה היא: **חיים שיש בהם יראת חטא. חיים שאין וכו' חיים שתהא בנו אהבת תורה ויראת שמים.** ולא הזכרה בתחילה 'יראת שמים'.

ואנו, לבאר את הנוסחה המקובלת בסדורי התפילה שלנו באנו. ומ"מ אף לגירסת הגמ' יש מקום להתבוננות מדוע הוסמכה בקשת 'יראת שמים' ל'אהבת תורה' ולא נכללה בבקשת 'יראת חטא'.

ושמא יש לומר, הנה ב' זרקות ישנם ביראה, האחת, הפחותה, היא יראת העונש שמחמת שמפחד האדם מהעונש שיבוא אליו עקב החטא נמנע הוא מעשיית החטא. והשניה, המעולה, היא יראת הרוממות, שמחמת שמכיר האדם בגדולת הבורא ית', הרי שמפחד הוא לעשות החטא בכדי שלא לעבור על רצונו של המקום ב"ה, ולא מחמת העונש אלא בכדי שלא לצער את השכינה המרוממת מעל כל ברכה ותהילה.

והנה, ביראת העונש אין האדם מפחד מעצם עשיית החטא, אלא מפחד הוא מהתוצאה, מפחד הוא שההשגחה העליונה המפקחת על כל באי עולם תענישהו על המעשה שעשה. אך ביראת הרוממות האדם מפחד מעצם עשיית המעשה, כי עצם המעשה הוא שגורם לצער לשכינה ואת זה רוצה האדם למנוע.

ומשכך, כאשר ישנם לפנינו שני ביטויים, 'יראת שמים' ו'יראת חטא', אפשר לבאר ש'יראת שמים' היא יראת העונש, שמפחד מהנהגת השמיים - ההשגחה העליונה - הפוקחת עין על החוטאים. ו'יראת חטא' היא יראת הרוממות שמפחד מעצם עשיית החטא שלא לצער את השכינה.

ומעתה, מבקשים אנו תחילה שנזכה לירא את השם הנכבד והנורא, הן ביראת העונש והן ביראת הרוממות. ומוסיפים אנו לבקש לצד 'אהבת תורה' שוב על יראת העונש.

וזאת, פעמים שאהבת התורה מסמאת את עיני החכם הדורש בה, ושוכח הוא כי הבורא אשר ציוה על לימוד התורה צוה על עוד תרי"ב מצוות אחרות. ופעמים שדוחק הוא מצוות אחרות מפני לימוד התורה. ועל זאת באה הבקשה שלצד אהבת התורה, אשר האנשים אשר מרגישים במתיקות ועריבות טוב התורה משתגעים ומתלהטים אחריה, ולא נחשב בעיניהם מלא עולם כסף וזהב למאומה, שהלא התורה היא הכוללת כל הטובות שבעולם, תשכון כבוד יראת שמים - היא יראת העונש, אשר תטיל על האדם לקיים מצוותיה של התורה ולא לשכחם מחמת רגשות הרוממות שזוכה להם בעת עיסוקו בעמל התורה.

ולאחר שנתבאר יסוד זה ביאר ידידי רי"ד זלצמן שליט"א את התמיהה שבפרשתנו, עשיית המשכן, המקום אשר יזכו ישראל בזכותו להשראת שכינה בתוכו של כל אחד ואחד, יכולה היא שתסמא את עיניהם ותביאם לידי מחשבה כי גדולה היא מעלת המשכן כעדות על מלכותו של הבורא עלי אדמות, ויכולה היא שתדחה את השבת שנתנה כברית בינו וביין בני ישראל, אות הוא לעולם, כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, לכך הצטוו והוזהרו שוב, אין מצוות עשיית המשכן דוחה את שמירת השבת.

לצד אהבת התורה אשר מביאה לידי דביקות בשכינה והשראתה בתוככי נפש האדם, תשכון כבוד יראת ה' טהורה עומדת לעד, לשמור ולעשות את כל המצוה הזאת לאהבה את ה' אלקיך וללכת בדרכיו כל הימים.

וַיָּבֵאוּ כָּל אִישׁ אֲשֶׁר נָשְׂאוֹ לְבוֹ וְכָל אֲשֶׁר נָדְבָה רוּחוֹ
 אֹתוֹ הֵבִיאוּ אֶת תְּרוּמַת ה' לְמִלְאכַת אֹהֶל מוֹעֵד וְלִכְל
 עֲבֹדָתוֹ וְלִבְגְדֵי הַקֹּדֶשׁ: (לה כא)

כתב הרמב"ן: וַיָּבֵאוּ כָּל אִישׁ אֲשֶׁר נָשְׂאוֹ לְבוֹ על החכמים העושים במלאכה
 יאמר כן, כי לא מצינו על המתנדבים נשיאות לב, אבל יזכיר בהם נדיבות, וטעם 'אֲשֶׁר
 נָשְׂאוֹ לְבוֹ', לקרבה אל המלאכה, כי לא היה בהם שלמד את המלאכות האלה
 ממלמד, או מי שאימן בהן ידיו כלל, אבל מצא בטבעו שידע לעשות כן, ויגבה לבו
 בדרכי ה' לבא לפני משה לאמר לו אני אעשה כל אשר אדני דובר. וכבר הזכרתי זה
 בסדר האחר (לעיל לא, ב). והנה אמר שבאו לפני משה כל אשר נשאו לבו לקרבה אל
 המלאכה, וכל אשר נדבה רוחו אותו הביאו התרומה. והנה משה אמר לכולם רְאוּ קָרָא
 ה' בְּשֵׁם בְּצִלְאֵל וְאֶהְיֵאב (ל), ואחרי כן קרא להם משה וְאֵל כָּל אִישׁ חֶכֶם יָב (לה, ב)
 שיבואו לפניו ונתן להם הנדבה.

וזו לשונו (לעיל לא ב) רְאֵה קָרָאתִי בְּשֵׁם בְּצִלְאֵל בֶּן אֲוִרֵי בֶן חוּר – אמר השם למשה
 רְאֵה קָרָאתִי בְּשֵׁם, ומשה אמר לישראל רְאוּ קָרָא ה' בְּשֵׁם (להלן לה, ל). והטעם, כי
 ישראל במצרים פרוכים בעבודת חומר ולבנים, לא למדו מלאכת כסף וזהב וחרושת
 אבנים טובות ולא ראו אותם כלל. והנה הוא פלא שימצא בהם אדם חכם גדול בכסף
 ובזהב ובחרושת אבן ועץ וחושב ורוקם ואורג, כי אף בלומדים לפני חכמים לא ימצא
 בקי בכל האומניות כלם, והיודעים ורגילים בהם בבא ידיהם תמיד בטיט ורפש לא יוכלו
 לעשות בהן אומנות דקה ויפה. ועוד, שהוא חכם גדול בחכמה בתבונה ובדעת להבין
 סוד המשכן וכל כליו למה צוו ואל מה ירמוזו. ולכן אמר השם למשה שיראה הפלא הזה,
 וידע כי הוא מלא אתו רוח אֱלֹקִים לדעת כל אלה בעבור שיעשה המשכן, כי היה רצון
 מלפניו לעשות המשכן במדבר.

וְכָל אִשָּׁה חַכְמַת לֵב בְּיָדֶיהָ טוֹו וַיָּבֵאוּ מִטּוֹה אֶת
 הַתְּבִלֹת וְאֶת הָאֲרָגְמָן אֶת תּוֹלְעַת הַשָּׁנִי וְאֶת הַשֵּׁשׁ: (לה כה)

מבאר רבינו בחיי וְכָל אִשָּׁה חַכְמַת לֵב בְּיָדֶיהָ טוֹו מכאן שאין ראוי להיות חכמת
 האשה אלא במטוה ובזריזות צרכי ביתה וכבוד בעלה, ולכך מנעו רז"ל ללמד תורה
 לבנות, שנאמר: (דברים ו, ז) וְשִׁנְנַתֶּם לְבַנְיֹתְכֶן, ולא לבנותיך, ואמרו (סוטה כא, ב): כל

המלמד את בתו תורה כאלו מלמדה תפלות. וכן דרשו ביומא (סו, ב): זְכַל אִשָּׁה חֲכָמַת לֵב בְּיָדֶיהָ טוֹו, אין חכמה לאשה אלא בפלך.

וְכָל הַנְּשִׁים אֲשֶׁר נָשָׂא לְבָן אֶתְנָה בְּחֻמָּה טוֹו אֶת הָעוֹזִים: (לה כו)

פרש"י 'טוֹו אֶת הָעוֹזִים' היא היתה אומנות יתירה, שמעל גבי העוזים טוֹוין אותן. ולכאורה צריך ביאור מניין למד רש"י דבר זה, ואם משום שנאמר 'טוֹו אֶת הָעוֹזִים', הלא לעיל (כה, ד) פרש"י הבא מן העוזים, ולא עוזים עצמם.

מבאר רבינו עובדיה מברטנורא שרואה דבר זה מיתור המקרא שאמר תחלה וְכָל אִשָּׁה חֲכָמַת לֵב בְּיָדֶיהָ טוֹו וַיָּבִיאוּ מִטּוֹהָ אֶת הַתְּכֵלֶת וכו' ואח"כ כתב וְכָל הַנְּשִׁים אֲשֶׁר נָשָׂא לְבָן אֶתְנָה בְּחֻמָּה טוֹו אֶת הָעוֹזִים שמשמע שהיתה אומנות יתירה ואינה דומה לטווית התכלת והארגמן הכתובים בפסוק הראשון.

וַיָּבִאוּ כָּל הַחֲכָמִים הָעוֹשִׂים אֶת כָּל מְלָאכַת הַקֶּדֶשׁ אִישׁ אִישׁ מִמְּלָאכְתּוֹ אֲשֶׁר הָמָה עוֹשִׂים: (לו ד ושם)

ויאמרו אֵל מִשָּׁה לְאָמֵר מְרַבִּים הָעַם לְהָבִיא מִדֵּי הָעֲבֹדָה לְמְלָאכָה אֲשֶׁר צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת אֹתָהּ:

מבאר ה'העמק דבר': 'אִישׁ אִישׁ מִמְּלָאכְתּוֹ' לא נחשוב שראובן בא לומר שביד שמעון העושה ג"כ מלאכה זו הוא ביותר לפי הצורך, וכאלו קובל שישאר ביד שמעון יתור ח"ו, אלא בא כל אחד לומר שבידו הוא יותר מהצורך.

וַיַּעַשׂ אֶת הַכִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְאֶת כַּנּוֹ נְחֹשֶׁת בְּמִרְאֵת הַצַּבָּאִת אֲשֶׁר צָבְאוּ פָתַח אֱהֵל מוֹעֵד: (לח ח)

כתב הרש"ר הירש: 'בְּמִרְאֵת הַצַּבָּאִת' המחשת רעיון בחומר מתאים מובע בצירוף 'עשה ב -'. כך לעיל (לא, ד) 'לְחֹשֶׁב מִחֲשָׁבֶת לַעֲשׂוֹת בְּזָהָב וּגו'.' דברי הכתוב: וַיַּעַשׂ אֶת הַכִּיּוֹר וּגו' בְּמִרְאֵת וּגו' מציינים אפוא את הצורה והתכלית של הדברים, שמהם הותקן הכיור, כחשובים לא פחות מהחומר עצמו - לגבי הרעיון שיש להמחישו. טעם עמוק יש בעובדה, שאותו כלי הקודש שהיה מיועד ל'קידוש ידים ורגלים', כלומר ל'קידוש מוסר

לְשִׁמְעַ בְּקִלּוֹ

לקבלה למימריה

המעשה והשאיפה (ע"י פי לעיל ל, יז), היה עשוי ממראות, היינו מכלים שתכליתם להבליט את הופעתו החושנית גופנית של האדם כדבר שיש להתבונן בו במיוחד. נמצאנו למדים, שהחושניות שבהווייה האנושית הגופנית – לא זו בלבד שאינה מוצאת מכלל הקידוש הבא מן המקדש, אלא דווקא היא הדבר הראשון והעיקרי שהקידוש חל עליו. יתר על כן, החושניות היא ביסודו של דבר אותה תכונה של ההווייה האנושית, המאפשרת בראש ובראשונה את החירות המוסרית של השאיפה לקדושה. דבר זה בולט בדברים שבהם מתאר הכתוב את הכיור בפרשת הסוטה (ע"י פי במדבר ה, יז), ויש לכך משמעות גדולה. ושמא פירוש הביטוי 'בְּמִרְאֵת הַצְּבָאֹת' הוא, שהמראות אף לא הותכו, אלא הכיור הורכב מן המראות כך שצורתן כמעט שלא שונתה, ועדיין ניתן היה להכיר אותה בכיור. בדרך כלל מן הנמנע למסור כלי הדיוט למלאכת גבוה ללא שינוי צורה, אולם נראה שכאן נעשה הדבר כיוצא מן הכלל, משום הרעיון המוסרי העמוק שבא בו לידי ביטוי. (וראה אליה רבה, או"ח קמו, א, ס"ק ד).

יְהִיב חֲכָמָתָא לְחַכְיָמִין - 'חֲנַךְ לְנַעַר עַל פִּי דְרַכּוֹ'

מצינו בפרשתנו (לה, ל - לב) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רְאוּ קָרָא ה' בְּשֵׁם בְּצִלְאֵל בֶּן אוּרִי בֶן חוּר לְמִטָּה יְהוּדָה: וַיִּמְלֵא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹהִים בְּחֲכָמָה בְּתַבּוּנָה וּבְדַעַת וּבְכָל מְלָאכָה: וְלַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבֹת לַעֲשׂוֹת בְּזָהָב וּבַכֶּסֶף וּבַנְּחֹשֶׁת:

אמרו רבותינו (תנחומא ב; לא, ג) 'וַאֲמַלְא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹקִים בְּחֲכָמָה וּבְתַבּוּנָה וּבְדַעַת וּבְכָל מְלָאכָה' שכבר היתה בו חכמה למדך שאין הקב"ה ממלא חכמה אלא למי שיש בו כבר. מטרונה אחת שאלה את ר' יוסי בר חלפתא מהו שכתב (דניאל ב, כא) 'יְהִיב חֲכָמָתָא לְחַכְיָמִין', לטפשים היה צריך לומר. אמר לה: בתי, אם יבואו אצלך שנים, אחד עני ואחד עשיר, והן צריכין ללות ממך ממון, לאי זה מהם אנת מלוה? אמרה לו: לעשיר. אמר לה: ולמה. א"ל: שאם יחסר יהיה לו ממון שיפרע, אבל עני אם יאבד מעותי מהיכן יפרע. אמר לה: ישמעו אזניך מה שפריך מדבר כך אם היה הקב"ה נותן חכמה לטפשין, היו יושבין בבתי כסאות ובמבואות מטונפות ובבתי מרחצאות ואין מתעסקין בה, אלא נתנה הקב"ה לחכמים שיהו יושבין בישיבת זקנים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ועוסקין בה, לכך כתיב 'וַאֲמַלְא' מלא מי שהיה בו כבר חֲכָמָה, וּבְתַבּוּנָה וּבְדַעַת וּבְכָל מְלָאכָה. וכן את מוצא ביהושע, (דברים לד, ט) 'וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן מְלֵא רוּחַ חֲכָמָה', שכבר היה בו. החנוני הזה, אדם הולך ליקח ממנו יין או דבש או שמן ומורייס. כשהחנוני פקח, מריח בכלים, אם היה של יין נותן לתוכו יין, כן כלי של שמן ושל דבש ושל מורייס. והקב"ה, כשרואה באדם שיש בו רוח חכמה ממלאו, הוי 'וַאֲמַלְא אֹתוֹ רוּחַ' שכבר היה בו.

ויש לנו להתבונן בכך שהביא המדרש ב' משלים לבאר הענין. תחילה הביא המשל בענין העשיר והעני שהדעת נותנת להלוות לעשיר. ולבסוף הביא משל בענין החנווני אשר דעתו הפקחת מביאתו ליתן כל דבר לכלי שכבר היה בו מאותו המין.

והנה בעיקרון של דברים נבחין בשינוי המהותי שבין המשלים, שהמשל הראשון מדבר על ההתלבטות האם לתת ובמשל השני מדבר על ההתלבטות כיצד לתת.

בתחילה המשיל לה במשל את ענין העני והעשיר שהדעת הפשוטה נותנת שלעני אין מלווים כלל. ואילו במשל השני ציין למעלה יתירה, שאף כאשר נותנים, הלא ודאי שהחנווני ייתן, הלא תפקידו למכור, מ"מ צריך להתבונן ליתן לכל אחד ואחד את מעלתו המתאימה למזגו.

ולכן לאותה מטרוניתא ששאלתו על עצם עניין הנתינה המשיל את משל העני והעשיר. אך המדרש הוסיף מעלה יתירה שישנה, שאף כאשר נותנים כשרונות לאדם הרי שיש להתאימם למזגו החרוץ, למען לא יכנס בין הַרְקַח בְּעֶסֶס רַמְנִי.

ושמא, מוסר השכל ישנו בדבר לגבי (משלי כב, ו) 'חֲנֹךְ לַנֶּעַר עַל פִּי דַרְכּוֹ', לא די בהענקת סיוע לנער להחכים כאשר רואים כי מבקש הוא חכמה. צריכים אנו אף להתבונן היטב לראות איזו חכמה להעניק לו, החנווני הפקח דואג שיהיה היין בכלי המתאים לו והשמן בכלי המתאים לו. שכל ילד וילד יקבל את הראוי לו מבית המלך, למזגו ולטבעו, ואז מובטחנו שגם כִּי יִזְקִין לֹא יִסּוֹר מִמֶּנָּה – מאותה חכמה שנתנה לו בפקחות.

זאת ועוד, מצינו בגמ' (חגיגה יד, א) מאי דכתיב (ישעיהו ג, ד) 'וְנָתַתִּי נְעָרִים שְׂרִיקָהִם' אמר רבי אלעזר: אלו בני אדם שמנוערין מן המצות.

ומשכך, הדברים נוגעים אף לנו עצמינו, חֲנֹךְ לַנֶּעַר, כאשר מגיע האדם לחנך את זה שמנוער מן המצוות, ואפילו יהיה זה עצמו, יש לו לראות שיהיה זה על פִּי דַרְכּוֹ, על פי דרכי החכמה שלמדונו רבותינו בהקנאת החכמה, שיהיה היין בכלי היין והשמן בכלי השמן. ואז גם כִּי יִזְקִין, לכשיהיה זקן שקנה חכמה, לֹא יִסּוֹר מִמֶּנָּה, תמשיך חכמת החנווני הפקח ללוותו במשעולי החיים ויידע להדריך את העם בדרך הישר.

הרב גרשון ב"ר אברהם חיים ליבמן

נפטר כ"ט אדר א' תשנ"ז

ראש ישיבת 'אור יוסף' צרפת

'וּמְרַדְּכִי יִדְעַ אֶת כָּל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה' - סוד הצלת העם ע"י תשב"ר

מצינו (אסתר ד, א) 'וּמְרַדְּכִי יִדְעַ אֶת כָּל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה', אומרים חז"ל (ילקוט שמעוני תרנז) שהדבר נודע למרדכי על ידי אליהו הנביא. כל הגזירה היתה בגלל שאכלו ושתו מסעודת אחשורוש, וכאשר אליהו ז"ל הלך אל משה רבנו להודיעו, ענהו משה לאליהו: כלום יש אדם כשר בדור, אמר לו: יש אדם אחד בהם ומרדכי שמו, א"ל: הודיעו שיעמוד הוא משם ואנחנו מכאן.

גם בשמים מרדכי היה ידוע ומוכר כיחיד הדור, צדיק אמתי שאפילו משה רבנו בעולם האמת צריך שמרדכי יעזור לו על הארץ כדי לנסות לבטל את הגזירה. לכאורה אנו חושבים לפי זה שאחרי שאליהו הנביא בא והודיע למרדכי, אז היה צריך מרדכי לאסוף את כל הקהל ולדבר על ליבם ולעוררם לתשובה, כדי שיתקנו את אשר קלקלו. אבל אנו רואים שמרדכי לא הלך בדרך זו, אלא מה עשה, ממשיך הילקוט, קיבץ כל תינוקות של בית רבן ועינה אותם מלחם ומים, והלבישם שקים והושיבם על אפר, והיה צווח ובוכה עמם ביום ובלילה. וגם המן, אחרי שהחליט לעשות את העץ ויצא לחפש את מרדכי, כתוב, באותה שעה הלך ומצאו למרדכי שהיה יושב בראש התינוקות, ושקים במתניהם, וסופדים ובוכים. ופקד אותם ומצאם שנים ועשרים אלף.

ההתנהגות הזו של מרדכי נראית תמוהה. כל כלל ישראל בסכנה גדולה, זו השעה להרבות בשתדלנות ולפנות לשר זה ולשר אחר, לגייס כספים ולתת שוחד ולהשתדל אצל המלך, כך נהגו בעם ישראל מדורי דורות, בכל עת שניתכו עליהם גזירות רעות. אף יעקב אבינו התקין את עצמו לדורון ורק אחר כך לתפילה. ומה מרדכי עושה בעת צרה זו, הולך ואוסף שנים ועשרים אלף מילדי ישראל, ומענה אותם מלחם ומים, מלבישם שקים ויושב בראשם וכולם בוכים. איזו פעולה היא זו, לפלא איך המן הרשע הכין עץ גבוה, וכל כבודו אינו שווה לו, בגלל יהודי קטן יושב בראש תלמידים קטנים וכולם בוכים, נגד אדם כזה חלש הוא צריך להתכונן ולצאת למלחמה? וכי זה מתאים לגאווה הארורה שלו?

אך כנראה שגם המן הרגיש בכוח העצום של המחזה המיוחד הזה שעיניו רואות, את מרדכי יושב על האדמה, בתוך מספר גדול של ילדים, וכולם רעבים וצמאים ובוכים. ומה עושה הרשע הזה באכזריותו העצומה, אפילו אומות העולם תמיד רגישים לתינוקות של בית רבן ולחלושים, ורוצים לעזור להם אף בעת מלחמה, כך מקובל בכל העולם. אבל המן, מיד השליך בצווארם חבלים ושלשלאות של ברזל והפקיד עליהם שומרים, ואמר: הללו אני הורג תחילה, ואחר כך תולה את מרדכי. כל ההמשך כתוב במדרש קורע לבבות. מה מתגלה לנו כאן, מרדכי ידע שרק תורתם הטהורה של התינוקות היא שתציל את עם ישראל, לא תועיל שום שתדלנות, ילדי ישראל הם הם מקור תקוותו והמבטיחים את עתידו. כשהם יושבים עם רבם ולומדים אתו תורה, הם שחיזקו את רוחו של מרדכי, בכל פעם ששאל 'פסוק לי פסוק'. וגם המן כל כך כעס כשראה שהילדים החלשים האלה הם הם מקור התקווה של עם ישראל, והם הנוסכים בו את הבטחון שלצדיק לא יאונה כל רע.

אין דרך אחרת להצלת עם ישראל בעבר ובהווה, רק התמסרות ללימוד תורה מפי הרב. כאשר באו אמותיהם של תינוקות ומביאים להם לחם ומים, ואמרו להם: אכלו ושתו קודם שתמותו, והם נשבעים ב'חיי מרדכי רבינו' ומניחים ידיהם על ספריהם ואומרים 'בתעניתנו נמות', וכל אחד גולל ספרו ומניחו על לבו וכו', כמה חיזוק יש לנו לקחת מזה. אנו צריכים להבין שכל הצלחתנו, לכלל ולפרט, תלויה רק בתינוקות של בית רבן שיושבים בישיבה ומתמסרים ללימוד תורה. לא לסמוך על כל הדעות ששומעים כל הזמן מבחוץ, התולים את ההצלחה בנצחונות במלחמה ובצבא חזק וכו', העולם חיים בהרגשה של (דברים ח, יז) 'פְּחִי וְעָצֵם יְדֵי עֲשָׂה לִי אֶת הַחֵיל הַזֶּה' אבל המעשה של המגילה מלמד אותנו את ההיפך, ההצלחה תלויה רק בתמימות בלימוד התורה מפיהם של תינוקות, עם מחשבות זכות וטהורות. מקור הצרות הוא בגלל שהתחשבו בדעת הגויים ונהנו מסעודתו של אותו רשע, להיפך, ההצלחה באה מן ההתנזרות, מן ההתמסרות בקיצוניות לדרך של לימוד התורה, בניגוד לכל תפיסה שכלית.

אם נתחזק בהשקפה זו נצא מימי הפורים האלו מעודדים, ונרגיש בקרבנו את ההדגשה הנפלאה של (אסתר ח, טז) 'לִיְהוּדִים הָיְתָה אֹרֶה וְשִׁמְחָה וְשֵׁשֶׁן וִיקָר' וכדרשות חז"ל (מגילה טז, ב) שכל הפסוק חוזר רק על קיום התורה והמצוות 'אורה' זו תורה, 'שִׁמְחָה' זו יום טוב, 'שֵׁשֶׁן' זו מילה, 'יקר' זו תפלין. זכות לימוד התורה של תשב"ר, מחזירה לעם את האפשרות לקיים מחדש את שאר מצוות התורה.

(דגל המוסר עמ' 301)